

T'BOLI

Lapira, Princess Kathrina

Paredes, Lorenzo

Tamondong, Jose Miguel

T'BOLI

- Kilala rin bilang Tboli, T'boli, Tböli, Tiboli, Tibole, Tagabili, Tagabeli, and Tagabulu
- T'boli - Tau-bili (tau=tao , bili=bunga ng ligaw na baging)
- T'boli – “Tao belil” = “taong nakatira sa bundok”
- Pagsasaka – “swidden” (slash and burn)
- Pangangaso at Pangingisda

- Makikita sa pampang ng lawa ng Sebu
- Maburol na parte ng Timog Cotabato

*Ang anyo ng mga bahay ng T'boli ay nag-iiba batay sa katayuan nila sa lipunan - ang sukat ng bahay nila ay katumbas ng sukat ng kanilang kayamanan.

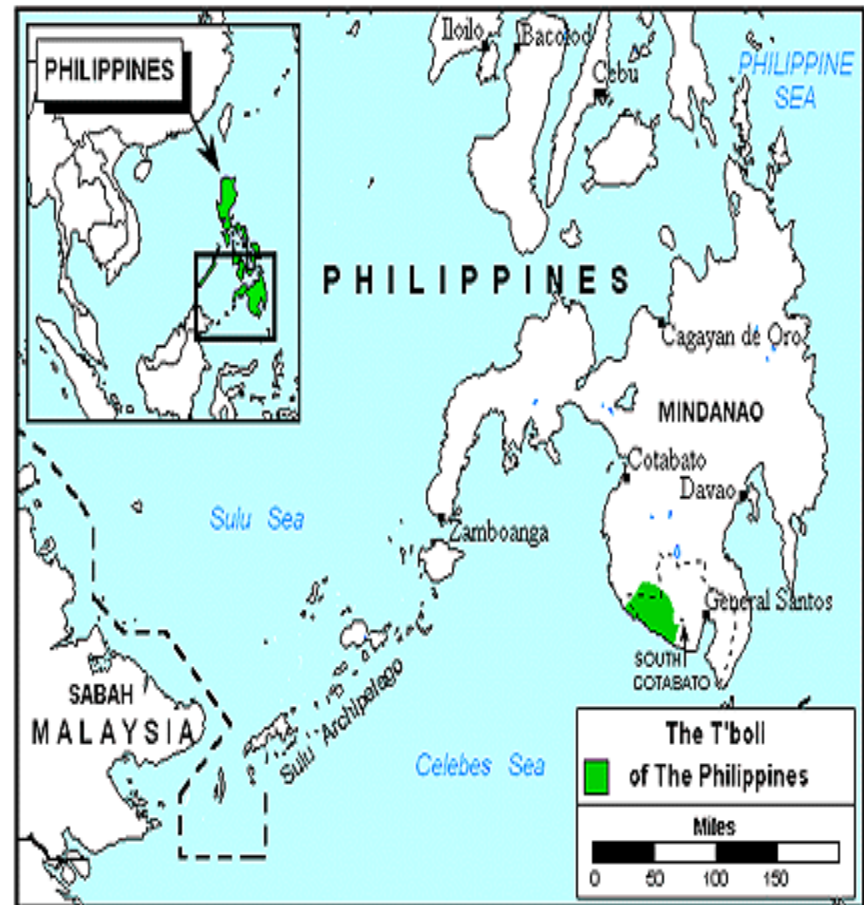

Gunu Bung – uri ng bahay na may dalawang palapag

HEYOGRAPIYA

- Kabilang sa mga katutubong tao ng rehiyon ng **SOCCSKSARGEN**
- Timog Cotabato sa Mindanao
- Surallah, Kiamba, Polomolok at T'boli
- Sebu, Siluton, Lahit

SOCCSKSARGEN: Hilagang Cotababo, Sarangani, Sultan Kudarat, Timog Cotabato

POPULASYON

- Kabilang sa unang antas ng munisipalidad sa lalawigan ng Timog Cotabato
- Ayon sa census 2000, ang Tiboli ay may populasyong *60,693* katao sa *12,679* kabahayan

*LANGUAGE

- Nagsasalita sila ng Malayo-Polynesian language, T'boli
- B'laan at Tiruray
- Ilongo

Halimbawa:

Hyu Hlafus – Magandang Umaga
Tey Bong Nawa hu Kuy - Salamat

KASAYSAYAN AYON SA ALAMAT

Ang kanilang mga ninuno ang mga tanging nakaligtas mula sa isang malaking baha. Dalawang pares ng mag-asawa ang binigyan ng babala ng kanilang diyosang si Dwata kung kaya nakasakay sila sa isang malaking kawayan at hindi nalunod sa baha. Sa unang pares ng mag-asawa nagmula ang mga T'boli at iba pang mga katutubo, o Lumad, ng Mindanao, at ang mga pangkat na nagbagong loob sa Islam tulad ng mga Maguindanao. Samantala, mula naman sa ikalawang pares ang mga pangkat na naging mga Kristiyano.

EKONOMIYA AT PULITIKA

- May lider na tinatawag “Datu”, siya din ang may alam ng karamihan ng pinagkaugalian at tradisyon ng mga unang T’boli at sa pag-aayos ng away at pagtatalo ng mga iba’t-ibang tribo
- Ang hangganan lamang ng datu ay ang sarili niyang tribo at hindi pwede mangibabaw sa ibang grupo/tribo

- Ang mga T'boli ay di sumusunod sa mga sulat na batas (constitution/highest in the land), pero sila ay sumusunod sa mga tradisyon at mga sinasabi sa folk tales nila
- Ang mga gumawa ng krimen o nagkasala ay pinaparusahan sa pamamagitan ng TAMOK opiyansa/multa ng lupain, kabayo at iba pa. Pwede rin imbis na tamok ay mag-silbi sila sa aggrabyado na partido ng kanilang nagawan ng krimen at ang tagal ay dumedepende sa kung gaano ka-lala ang krimen na ginawa

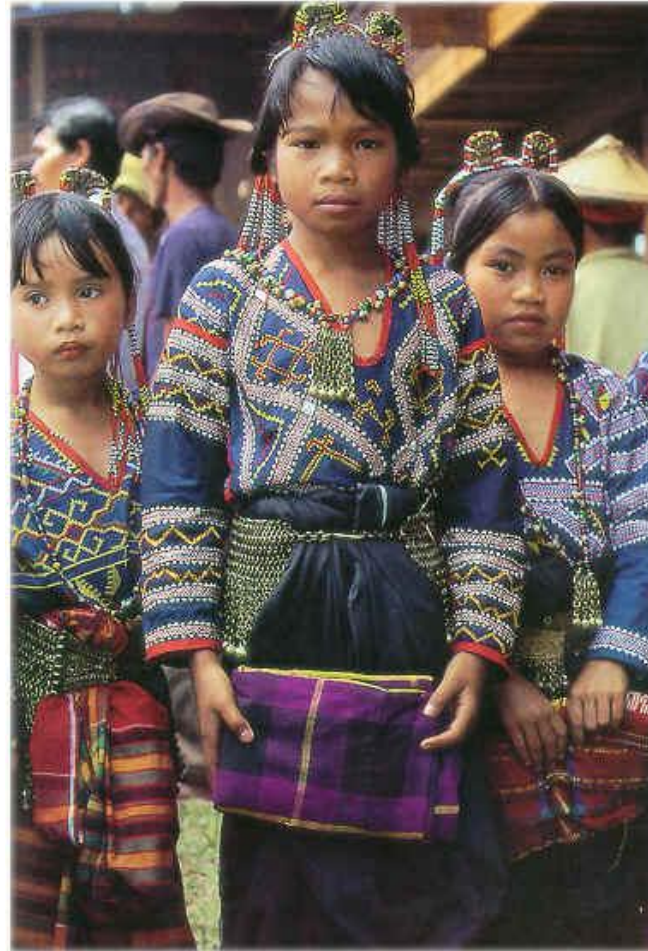

- Itatakwil naman o kaya papatayin ang kung sinuman na gumawa ng napakamalala na krimen/opensa

MGA KASUOTAN

- Makulay ang kasuotang T'boli, hindi kagaya ng ibang tribo na sinusuot lamang bilang costume ang mga sobrang makulay na kasuotan tuwing may mga pista at bisita na ibang tribo

○ Mga hikaw na kasama sa kasuotan ng mga babae:

- KAWAT(brass ring)
- B'KETOT(round glass with glass beads),
- NOMONG(Chandelier-type with glass beads),
- B'KOKU(Like the NOMONG except, with pieces of shells and sea-made miniscule ornaments)

- Kwintas
 - Hekef – choker of red, white, yellow and black beads.
 - Lmimot – multi-stranded necklace with red, white and black beads in graduated sizes.
 - Lieg – brass with beads and hawkbells.
- Sinturon
 - Hilot – chain-mail brass belt with square buckles.
 - Hilot Lmimot – Different from the ordinary hilot in that the dangling strands are not brass chains but strings of beads.

- Mga kuwintas na kasama din sa kasuotang ng mga babae:
 - HIKEF(Choker na purely gawa sa beads na black, red and white)
 - I'MIMOT(Hangs against the woman's chest, made of black and red beads in strands)
 - LIEG(Mahaba at makapal na kuwintas with double-triple linked brass chain)

- *ANG LIEG DIN ANG PINAKAMAHIRAP NA MAKUHA NA KUWINTAS DAHIL NAGSISILBI LAMANG ITO BILANG PAMANA at GAMIT NA PINANUNUAN, KAKAONTI LAMANG ANG NAGAWA NA GANITO NG UNANG PANAHON NG MGA T'BOLI

- Bracelets
 - Blonso - around 6 centimeters thick and 8 millimeters in diameter, usually worn loosely, 15 to 20 to a wrist.
 - Kala - thicker than the blonso, worn tightly, five to an arm.
- Anklets
 - Tugul - 5 cm flat black bands worn tightly on the calves.
 - Singkil linti - 10 cm in diameter and 6-10 mm thick with simple geometric ornamentation, worn loosely.
 - Singkil babat - a more ornately decorated version of the singkil linti, using cord and zigzag designs in high relief along the outer edge, worn loosely.
 - Singkil slugging - 15 mm thick but hollow and filled with tiny pebbles which make it rattle softly, also worn loosely.

- Singsing
 - Tsing - worn insets of five on each finger and toe, often with the brass rings alternated by carabao-horn rings. The rings can be plain or compound bands with simple triangular ornamentation.

- Kasuotan ng babae sa ulo:
 - KAYAB(Yard long silk wrapped loosely around their hair)
 - S'LONG KINIBANG(Round salakot made of bamboo and strips, sinusuot lamang pag magtatrabaho sa bukid)
 - BAGAT S'LAONG(Mahabang band na gawa sa beads at buhok ng kabayo na binurlas, sinusuot lamang pag may okasyon o pag ikakasal na ang babae)

- Meron din kagamitan para sa kasuotan ng lalake:
 - KUBUL(Wooden ear-plugs)
 - ANGKUL(Sinusuot ng mga Datu, kapisaso ng mga espesyal na tela na inipon-ipon, nakaikot sa dibdib)
 - ONIT TEBED(Coat na gawa sa tinahi na balakbak/bark)

Bahagi rin sa kasuotan ng mga kalalakihan ang kanilang mga armas o sandata

- BAHO-NE-FET(Bow and arrow na gawa sa bamboo)
- SULIT(Sibat na gawa sa rattan at may brass na dulo)
- BOLO
- ESPADA
- KLUNG(Kahoy na pansangga/shield)
- KABAHO(kutsilyo, pero ginagamit karamihan ng kababaihan for defense and utilitarian

KULTURA AT TRADISYON

Agrikultura

- Ginagamit nila ang *kaingin* sa pagtatanim ng palay, kamoteng kahoy, at nami/ubi.
- Pangangaso at pangangisda

Sining

- Mayaman ang kanilang kultura pag dating sa musika
- Mga instrumento:
 - tnonggong (deerskin drum)
 - agong (large gongs)
 - klintang (set of gongs)
 - sloli (bamboo flute)
 - kubing (bamboo jew's harp)
 - few (small horn)
 - sludoy (bamboo zither)
 - hagalong (two-string guitar)

○ Mga Sayaw

- sayaw ng panliligaw
- *kadal herayon* or wedding dance
- *flaggey libon* or flaggey bird dance
- *kadal onuk* or onuk bird dance
- *s'laong k'nebang* or head gear dance
- *tao soyow* or mock combat dance
- *kadal temulong lobo* or victory dance
- *kadal hegelung* or broken heart dance
- *kadal be hegelung* or harvest dance
- *kadal iwas* or monkey dance
- *kadal blelah* or bird dance
- *madal t'boli* or T'boli festival dance

Palamuti/Pagpapaganda

- Makukulay na borlolooy at pampaganda
- *Tamblang*
 - *silob o olit*
- Paggamit ng ginto
- Pagpapa-Tattoo
 - *bakong* (stylized animal)
 - *hakang* (human)
 - *blata* (fern)
 - *ligo bed* (zigzag patterns)
- Paglalagay ng peklat

○ Aksesorya

- Decorative combs
 - Suwat Blakang – made of bamboo.
 - Suwat Tembuku – decorated with a mirror.
 - Suwat Lmimot – decorated with colored glass beads.
 - Suwat Hanafak – made of brass.

- Kraft

- Pagpapanday at ilang gawang metal
 - Sudeng – swords.
 - Lanti – sword whose brass hilt is ornamented with geometric designs and 5-cm lengths of chain with tnoyong or hawkbells attached to their ends.
 - Tedeng – plain sword with no decoration.
 - Kafilan - bolo-like sword.
 - Tok – richly decorated ritual sword; it has a 60 to 70 centimeter single-edged blade decorated with geometric designs, and a richly ornamented hilt with 5 cm lengths of chain attached to its edge, with hawkbells at their ends. Its wooden scabbard, held together by three to four metal bands, has a geometric design etched on the black surface, which is highlighted by the wood's natural light color.

- Kabaho - knives, as richly decorated as the tok, coming in a variety of shapes and sizes.
- Tboli figurines – made using the cire perdue or lost wax method, these 7.5 to 10 centimeter statuettes portray Tboli men and women in their characteristic attires, and engaged in typical chores.
- Brass bracelets and chains used by the T'boli women.
- Tnoyong or hawkbells which are attached to almost all other T'boli craftworks.

- Paghahabi/Pagtatahi
 - T'nalak or tinalak (dreamweave)

PANINIWALA SA KASAL

- Kasal sa T'boli (Kesiyahan) ay may tatlong proseso
 - Childhood
 - Puberty
 - Adolescence
- Banahung- nangangailangan ng makakasama habang buhay

- Proseso ng pagtakda ng kasal:
 - Pipili ng makakaisang dibdib ng kanilang anak ang magulang
 - Pagkapili, kukuha ng kapisaso ng kahit anong palamuti sa napili ang mga magulang at ibibigay sa batang may sakit
 - Pagkagaling ng anak...
 - Selebrasyon ng unang kasal (Gatoon)
 - Sungod (Bride Price)- presyo ng mapapangasawang babae
 - Kimo (Movable and Immovable properties)- mga pagmamay-ari ng mapapangasawang babae
 - Kapag namatay ang may sakit, kamag-anak ang papalit (Lomolo)
 - Kapag hindi pumayag, ibabalik ang Kimo

○ Puberty Stage

- Nakatakda ang kasal sa kabilugan ng buwan at walang inaasahang ulan
- Monimum-isang selebrasyon na anim na beses gaganapin, na maaaring gawin sa 2-6 taon at magtatagal ang bawat selebrasyon ng 3-5 araw at gabi.
- Maaaring magkaroon ng maraming asawa ang mga T'boli

- May diborsyo rin na maaaring maganap:
 - Incompatibility
 - Sterility
 - Infidelity
 - Ang hindi pagiging matapat ng asawang babae sa lalaki ay nangangahulugan ng pagpatay sa kanya ng agaran
 - Pagbabalik ng Kimo

MGA PANINIWALA

- Paganismo/animismo
- Kadaw la Sambad (Diyos ng araw)
- Bulon la Mogow (Diyosa ng buwan)
- Muhen, and Diyos ng kapalaran
- *Busao* o masasamang espirito
 - *Desu*

PANINIWALA SA PATAY

- Ang pagkamatay ay maaaring maiwasan
- Umaalis ang kaluluwa pagtulog at bumabalik sa tamang panahon kapag gigising na
- Di dapat kaiyakan ang mga namatay (Tau mo longon) dahil kinakatakot ang muling pagkabuhay nito
- Sayawan at kantahan habang naglalamay
- Umuuwi ng sabay at nakapila sa isang linya at dumadaan sa ibang ruta pagakatapos maglamay
- -Tumatawid sa espada na nakakrus ang mga bisita
- Naliligo sa ilog ang mga kapamilya
- Ang bahay ng namatay ay sinusunog o nililinis na katapusan na ritwal ng pagkamatay

PANINIWALA SA BUNTIS

- Di dapat gumagawa ng gawaing bahay
- Bawal kumain ng kambal na saging
- Bawal kumain ng pata ng baboy at paa ng manok
- Hindi pwedeng makinig sa kwento ng masasamang espiritu o ng kahit anong masama

PANITIKAN

- Tud Bulol
- Paggamit ng “F”
- Koyu No Tebulul ni Eudenice Palaruan
“There is a beautiful tree on top of the mountain
It has soft leaves and needle-like thorns
I wish to climb that tree on the mountain
A bird rests on its branches
How I wish I can catch the bird
But I know I cannot.”

PISTA

- Ses'long Festival (T'boli, South Cotabato, Marso 5-16)

- Lem-Lunay/Lam-Lunay (Lake Sebu, South Cotabato; September 16-18)

- T'nalak Festival (Koronadal City, South Cotabato; July)

- Helubong Festival (Lake Sebu, South Cotabato; Tuwing ika-2 linggo ng Nobyembre)

CURRENT EVENTS

- Funds raised for T'Boli school in Cotabato ni Jon Carlos Rodriguez ng ABS-CBNnews.com

- T'boli Farmers Get P10-M Aid

SANGGUNIAN

- <http://en.wikipilipinas.org/index.php?title=Tboli#Culture>
- <http://www.ncca.gov.ph/about-culture-and-arts/articles-on-c-n-a/article.php?igm=4&i=253>
- <http://www.prayway.com/unreached/peoplegroups3/823.html>
- <http://www.tourism.gov.ph/sitepages/FestivitiesList.aspx?festivityCode=827&monthCode=03>
- <http://www.flyphilippines.co.uk/festival-lemlunay.php>
- <http://www.aliawanenterprises.com/id39.html>
- <http://www.abs-cbnnews.com/-depth/07/07/12/funds-raised-tboli-school-cotabato>
- <http://ph.news.yahoo.com/t-boli-farmers-p10-m-aid-070406002.html>
- <http://www.mingsworld.com/tboli.html>
- <http://www.ncca.gov.ph/about-culture-and-arts/articles-on-c-n-a/article.php?igm=4&i=253>
- <http://www.culturalsurvival.org/ourpublications/csq/article/the-tboli-profiles-transition>

